

achtergrond

Leo Faust & Jan Brusse

Antiek Toerisme

In de jaren '20 van de vorige eeuw was reizen een serieuzere onderneming dan tegenwoordig. Reizen betekende: op avontuur gaan. Het was lastiger, exclusiever en niet voor Jan en alleman weggelegd. Leo Faust en Jan Brusse waren de eerste Nederlandse journalisten die richting Parijs vertrokken en de stad aantrekkelijk maakten voor een steeds breder publiek.

Halverwege de 19de eeuw kwam de eerste treinverbinding tussen ons land en Parijs tot stand en werd het verre Frankrijk beter bereikbaar voor de bourgeoisie. Pioniers als Theo en Vincent van Gogh namen de wijk, later gevolgd door andere artistieke en literaire gelukzoekers. Een van hen was Leo Faust, een journalist die zich kort voor de Eerste Wereldoorlog in Parijs vestigde. Hij huwde een Française, opende een *restaurant hollandais* en begon over de zegeningen van de Franse hoofdstad te schrijven. In 1915 publiceerde hij *Faubourg en boulevard in oorlogstijd, dagboek van een Hollandschen journalist te Parijs* en vervolgens de succesvolle reisgidsen *De ziel van Parijs*, en de *Nieuwe gids van Parijs*, waarvan de eerste uitgave in 1921 verscheen.

Verfijnde Lucullus-genietingen

Deze boekjes, juweeltjes voor de verzamelaar, gunnen ons een heldere blik in de primitieve reisbeleving van toen. Met plechtige taal voert Faust de onervaren reiziger mee naar een arcadische wereld waarvan geen detail onvermeld blijft. Pagina's vol over treintijden, uitgebreide beschrijvingen van veertien(!) aanbevolen zwembaden, waarvan het 'Piscine des Amiraux zowel overdag als 's-avonds electrisch verlicht is', of in welk hotel men 'ongehinderd een tukje kan pakken', zoals in het Terminus Saint-Lazare, 'waar ge heel gezellige lees- en schrijfzalen hebt waar niemand u zal weggagen indien ge u behoorlijk gedraagt'.

Helemaal op gang komt Faust wanneer hij zijn favoriete restaurants behandelt. Zoals La Mère Catherine ('ge waant u hier enige uren sporens van Parijs'), Prunier* ('Een vischmaal hier is de meest complete gehemelte-streling, waarvan iemand droomen kan. Zoo'n maal, besproeid met een keurig wijntje en een mooie peer (...) komt u op 40 à 50 frs. Ge ziet: toch zeker niet te veel geld voor een van de meest verfijnde Lucullus-genietingen, welke dit ondermaansche biedt.') en natuurlijk zijn eigen café-restaurant 'Bij Leo Faust' aan de rue Pigalle 36 dat uitvoerig aan bod komt. Faust pakt het handig aan. Men kan niet alleen uitstekend bij hem dineren, hij werpt zich ook op als excursieleider die 'elken zaterdagavond een ommeganck door Montmartre-bij-Nacht' organiseert en 'nog beter dan gijzelf weet wat ge zoekt'. Kom daar maar eens om in 2009.

Jan Brusse

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog betekende het einde van reisbureau Faust. Het toerisme lag stil en hij werd gedwongen zijn zaak te verkopen. Na de bezetting kwam alles weer op gang, maar zonder Leo Faust die inmiddels naar Nederland was teruggekeerd. Zijn opvolger heette Jan Brusse, eveneens journalist en net zo verliefd op Parijs als zijn oude leermeester. In 1947 vertrok hij naar Frankrijk als correspondent voor *De Waarheid* en later voor Elsevier.

Waar Faust de grootsheid van de hoofdstad bezong, richtte Brusse zich op de zoete melancholie van het rustieke Franse leven. In *Qui mal y pense*, zijn wekelijkse Elseviercolumn, schetste hij met veel humor de eigenaardigheden van de republiek: dronken clochards, schilderachtige dorpsburgemeesters, obscure travestietenshows, knoflookhoogtijdagen, uitbundige wijnfeesten; in Frankrijk was niets te dol. Het land bood al de zedelijke en onzedelijke genietingen waar Nederland na de bevrijding zo naar verlangde. De vaderlandse economie was in opbloei en men nam massaal de trein naar het Gare du Nord. Op naar de gezellige buurtcaféetjes die Brusse in zijn stukjes had bewierookt. Want als Jan zei dat het goed was, dan was het zo.

Te klein zwembroekje

Buiten Parijs kende Brusse eveneens de weg. Na de oorlog schreef hij zijn eerste gids voor de Riviera en de Provence. Zijn stijl doet dan nog sterk aan het werk van Faust denken, met allerlei nuttige wenken voor een geslaagd verblijf aan de Méditerranée. Zoals voor het zonnebaden. Maar liefst driekwart pagina wijdt hij eraan: 'U doet het beste een hele goede zonneolie te kopen – gewone olijfolie is al heel goed', luidt zijn advies. Ook raadt hij aan een strooien hoed te dragen. Voor het zwemmen trekt hij zelfs een hele pagina uit: 'Als man zwemt men in de Riviera in een

Leo Faust en Cathérine

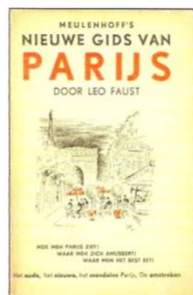
driehoekje. Zwempakken zijn al lang uit de mode en de strandpolitie die toekijkt of uw zwembroekje niet te klein is kent men gelukkig niet.'

Goedmoedige clochard

Uiteindelijk is het de radio die van de welbespraakte Jan Brusse een bekende Nederlander maakt. Zijn wekelijkse radiopraatje *Paris vous parle* trekt vanaf het begin een enthousiast luisterpubliek. Frankrijk was niet langer een ver land. Het lag voor iedereen binnen handbereik. In korte tijd groeide het uit tot vakantiebestemming nummer één, niet in de laatste plaats dankzij Brusse die intussen de televisie had ontdekt om zijn reikwijdte opnieuw te vergroten. Het programma *Hier Parijs, hier Jan Brusse* maakte hem in de jaren '70 hét symbool van La douce France. Zijn uiterlijk – dat het midden hield tussen een intelligente bon vivant en een goedmoedige clochard – droeg daar in grote mate toe bij. Brusse was een autoriteit, zelfs taalcursussen verzorgde hij: *Frans op z'n Brusse*, een boekje met een cassettebandje, speciaal ontwikkeld voor de debutant die zich voorzichtig over de Franse grens waagde. En wie herinnert zich niet het reclamespotje voor Joseph Guy ('zeg maar gerust een eerlijke Franse cognac')? Geen Fransman die het merk kende, want het werd puur voor de Nederlandse markt geproduceerd. Maar dat gaf niets. Jan Brusse dronk het, dus was het goed.

Claustrofobie

Tegen het eind van de jaren '80 was het Brusse-effect uitgewerkt. De commerciële tv had zijn intrede gedaan. De samenleving veramerikaniseerde. Reizen werd big business. In 1991 plaatste Elsevier de laatste *Qui mal y pense*. Vijf jaar later overleed de stuwende kracht achter het Frankrijk-toerisme in Antibes. Op 8 juli 1996, op zijn verjaardag. Kort nadat hij in zijn boek *Voor niets bang* openhartig verslag had gedaan van de verstikkende fobieën die zijn leven al sinds 1956 domineerden. Hij, de chroniqueur van Frankrijk, die zovelen naar de Eiffeltoren had geleid, durfde de ijzeren dame zelf niet te beklimmen.

tekst Andy Arnts

* Prunier, het sterrenrestaurant aan de rue Duphot, heet tegenwoordig Goumard. Voor meer informatie: www.goumard.com